

Ärkebiskop Nathan Söderbloms tal

vid C. Y. Sahlins jordfästning

i Uppsala domkyrka 3 juni 1917

"Gud är icke en Gud för döda, utan för levande, ty för honom leva alla." Luk 20:38. Jesu svar till sadducéerna, som nekade de dödas uppståndelse och det eviga livet. I sin konservatism erkände de endast Moseböckerna som fullt kanoniska. Jesus hämtade därför sitt bibelbevis därifrån och anförde ett ställe, där Gud kallas Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud. Därav drog han en slutsats, som i Moseböckerna icke ännu drages, och uttryckes i de ord, vi valt vid denna bår: "Gud är icke en Gud för döda, utan för levande, ty för honom leva alla ." Den som hör Gud till, lever och är icke hemfallen åt död.

Vi jorda här ett människoliv som rymt en efter jordiska mått ytterst sällsynt fullhet av år och verksamhet, av själens och kroppens krafter, av erfarenheter och minnen. Sedan han varit en av ledarna för ett tidevarv av vårt universitets historia blev han en förmedlare mellan skilda tidevarv. Såsom han själv sade: "Förgångna tiders minnen äro rika källor till lärdom och liv. Ingen kan förstå sin egen tid utan att hämta mångfaldiga upplysningar från föregående tider. Ingen kan leva med det släkte, som tillhör hans samtid, utan att erfara åtminstone något av det livgivande inflytande, som från äldre släkten strömmar till det samtida."

Dessa ord nedskrev den hädangångne för fyrtio år sedan till fyra-hundraårsfesten om detta universitet, som han nu tillhört i 76 år, åt vars ungdom och lärare och mångahanda angelägenheter han ägnat sitt livsverk och i vars intressen och bemärkelsedagar i glädje och sorg han med sin själs och sin kropps underbara spänstighet och rörlighet livligt deltog. Liksom hans dag på dygnets timmar började före någon annans och slutade efter de allra flesta andras, har även hans levnadsdag, brådmoget börjad och klarvaken ända i det sista, blivit längre än andras. Orden som han talade om sitt kära universitet gälla i sin mån om honom själv. Han sammanband såsom ingen annan under dessa år i sin hågkomst vitt skilda skeden och människor

ur universitetets liv. Och liksom hans väsen från de tidiga morgontimmarna tycktes medföra goda gåvor för dygnets värv, så icke blott vann han årens erfarenhet och visdom utan behöll även livet igenom något av ungdomens friskhet. De gamla, som sålunda i sin person sammanbinda förflutet och närvarande äga för det levande släktet ett värde, som är större i samma mån som dessa vörnadsvärda åldringar själva stått mitt i arbetet och bevara förmågan att känna och leva med nya släktled. Även om den höga ålderns skröpligheter efter naturens ordning inträda till sist, kännes det vemodigt och tomt, när en Nestor går ur tiden och hans tunga tystnar.

Men här är mer än en enskild, om det allmänna sällsynt högt förtjänt man. Här skiljas vi från den sista stormannen från det svenska tänkandets mest karaktärsfulla och stolta skede. Ingen kan räkna dem som av den svenska klassiska personlighetsidealismen i starkt utpräglade eller blandade former hämtat och alltjämt hämta livsorientering för sin egen ande och ledning för sina uppgifter inom universitet, stat och kyrka. Men de skapande och för åskådningens utveckling bestämmande andarna voro få. Nu är den raden till ända. Här är ej platsen eller tiden att söka teckna ens konturerna av det tankearbete, som var den hädangångnes egentligaste livsverk, utfört med pietet och självständigt på samma gång. Här kan ej ifrågakomma att söka skilja mellan det han övertagit från sin mästare i tänkandets skola och till äventyrs närmare klargjort och de områden som han med skärpa och tankekraft själv erövrat åt samma grundåskådning. Än mindre kunna vi här söka värdesätta denna åskådning och hans bidrag därtill. Såväl storvulnheten i den vetenskapliga uppgift, den bortgångne uppställde för sin disciplin, som olikheten i senare tiders anspråk och frågeställning framgår av orden i hans programskrift av 1855 om den praktiska filosofien: "Då det goda i och för sig är den fullkomlige och evige anden eller Gud, så är den praktiska filosofien vetenskapen om honom såvida han är lag och ändamål för fri verksamhet."

Skilda tider äga skilda arbetsätt och arbetsuppgifter. En senare filosofi har på annat sätt sökt vinna ny kontakt med verkligheten. Vår egen tid står, med sina förhärskande metoder att söka utforska och uttrycka sanningen ännu för nära den epok, som nu i fenomenets värld begraver sin siste märkesman, för att kunna riktigt se och klargöra dess betydelse och värde.

Endast ett huvuddrag, ja själva väsendet i den bortgångne universitetsmannens tankevärld, må här framdragas enär det till själva sin princip utgör en utläggning av de ord, vi anfört av Frälsaren om att Gud är levandes, ej dödas Gud och att för honom alla leva. Den kristnade svenska platonismen såg sin styrka och sin åtskillnad från föregående idealistiska system däri, att den alltigenom uppfattade den andliga verkligheten under personlighetens

form. Den härledde vådor både för etiken och för världsförklaringen därifrån, att tänkare, med vilka den eljest bekände nära frändskap, utrustat det sant varande med opersonliga drag. För den åskådning, som den bortgångna med konsekvens och klarhet genomfört, utgör verkligheten till sitt väsen en värld av personligt liv, ett personligheternas rike, som sammanfattas i den fullkomliga och oändliga personligheten Gud och sålunda utgör Guds rike. Den religiösa uppgift människan som högst kan uppnå i detta rike blev, skrev den hädangångne då han tolkade det personliga "hos den människa, som själv först fattar och för andra framställer det i högsta mening och största omfattning härliga, religionen, såsom ägande sin grund i Gud eller i sin grund till sitt väsende varande Gudom. Sådan personlig storhet finnes hos var och en, som i stor omfattning hos sig och andra bringar till verklighet i människovärlden något gott eller sant eller skönt, som av honom kännes och älskas såsom uttryck av en högre personlighet, och vid vilkets förverkligande han känner sig utföra Guds verk på jorden. En sådan personlig storhet innebär och visar i högsta och egentligaste mening delaktighet i oändligheten."

Denna tankevärld omfattades av den hädansovne med personlig värme. Men det är icke sagt, att envar av hans åhörare särskilt under hans krafts dagar mottog intryck av den inneboende friskheten och värmen i hans väsen. Detta berodde på självtukten och den stränga sakligheten i hans tal. Han ägde lust och förmåga att med logisk klarhet och fullständighet utreda det ämne, som förevar. Vad helst saken gällde, ställdes den in under hans tankevärlds enhetliga synpunkter. Med överlägsen skärpa tillämpades de allmänna principerna på det särskilda fallet, så att alla frågor tycktes vara besvarade, och åhöraren fick intryck av en fullständig, hela tillvaron ifrån dess stora problem in i det enskilda fallets detaljer omfattande klarhet. Denna logiska fullständighet omgav för mången åhörare, som ej tillhörde den förtroliga kretsen, den vänlige och livlige lärarens och talarens egen personlighet med ett pansares objektivitet. Och det gjorde ett desto starkare intryck, när någon gång detta pansar öppnade sig och hjärtats pulsslag märktes. Själv upplevde jag två sådana tillfällen, som outplånligt ristats i minnet.

Ena gången gällde det den man, vilkens bild på den nu hänsovnes och andras yrkande ställts på vakt framför vårt universitet. Vi jorda idag en samtida, som mer än ett år hörde Erik Gustaf Geijers föreläsningar. Minnen beskrevos, drag beskrevos tills plötsligt, jag vet icke hur, en varmare ton kom in i rösten, som väckte genklang i många unga sinnen och det uppstod en obeskrivlig växelverkan från hjärta till hjärta, sådan man sällan i en sådan församling får uppleva.

Andra gången invigde den vördade inspektorn en nations gravvård på den kyrkgård, där hans egna jordiska kvarlevor nu skola bäddas ned. Han talade om vårt samliv med de döda. Inför Gud leva alla. Det var intet främmande ämne för den åskådning, som tillerkänner åt de enskilda personligheterna evigt liv i Guds medvetande och sålunda även höjer personligheternas inbördes andliga samliv över timlighetens växlingar och förgängelse.

Men det märktes snart även för den unge studenten med hans ringa livserfarenhet och därav övervägande abstrakt teoretiska betraktelsesätt, att det som meddelades och utvecklades icke var endast en väl genomtänkt lära och en fast övertygelse utan en egen, levande erfarenhet. Han uttalade ingen skön slutsats av sitt tänkande, utan han berättade för den som förnam verklighetsklngen i hans enkla, lugna ord, vad han själv, änkling i manna-ålderns blomstrande kraft, med en talrik barnaskara, upplevde efter den stora förlusten.

Jag har aldrig hört någon tala så verkligt utan svärmeri, så manligt, utan svaghet om samlivet med de hädangångne. Det är icke det ringaste arvet, som han efterlämnar åt Eder, hans närmaste, som det varit förunnat att med kärlek följa och omhägna hans ålderdom, och åt oss alla, som känt honom, erfarenhetens vittnesbörd och den fasta tron, att för Gud leva alla.

Amen.

(Manus i Carolinas Söderblomsamling, daterat den 4 juni 1917, avskrivet med normaliserad stavning i november 2002 av Harald Bohlin, som samtidigt antecknar: Enl. referatet var det en fulltalig menighet i kyrkan som även slöt sig till sorgetåget, när den hänsovne forskare-nestorns stoft i den vackra och milda sommarkvällen fördes till kyrkogården. Där anges några av dem som var närvarande. Altartjänsten förrättades av ärkebiskopen, assisterad av sonen, kyrkoherde Kristofer Sahlin, samt regementspastor G. Lindberg. En kör ur Allmänna Sången sjöng Normans Eolstoner och Josephsons Requiem. Kistan bars ut under tonerna av Nordqvists sorgmarsch. Vid graven sjöng sångarna Stilla skuggor. "Det tog tre vagnar i anspråk att föra mängden av praktfulla kransar i kyrkan till graven." En halv spalt ägnas uppgifter om från vilka några av kransarna kommit och vad som stod på banden.)